

УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМИЦТВА: ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ

Налукова Н. І.

Україна, м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет

Summary: Summarizing the various approaches to determine the essence of intangible assets management the author presented her scientific position regarding the interpretation of this term.

У теорії та практиці підприємств відбувається зміна орієнтирів у бік усвідомлення сутності, ролі та значення нематеріальних активів, котрі, не володіючи фізичною субстанцією, є мірою життєздатності господарюючої одиниці та ефективності її функціонування на довгострокову перспективу. Характерними ознаками таких ресурсів є, не лише відсутність матеріальної форми, а й складність при визначенні величини майбутньої вигоди від їх використання.

Проведений нами критичний аналіз наявних публікацій щодо нематеріальних активів та управління ними дав можливість оцінити рівень опрацювання проблем, що стосуються окресленої тематики, зокрема, значний вклад зробили такі вчені як: О. Ю. Амосов, Д. П. Богиня, Т. В. Бауліна, З. С. Варналій, О. А. Грішнова, О. М. Гребешкова, М. І. Долішний, М. С. Дороніна, О. В. Кендюхов, А. М. Колот, В. І. Куценко, Н. Д. Лук'яченко, А. А. Чухно та ін. Проте, у більшості наукових праць з даної проблематики аналізуються питання обліку нематеріальних активів та їх контролю на підприємствах.

Залишається відкритим для подальших досліджень такий аспект обраної теми: недостатньо праць у частині обґрунтування сутності поняття “управління нематеріальними активами”, котрі, у подальшому сприятимуть формулюванню практичних рекомендацій, спрямованих на ухвалення таких управлінських рішень, за яких ринкова вартість українських підприємств обґрунтовано відрізнятиметься від балансової, а частка нематеріальних активів у загальній структурі активів відобразатиметься у звітності та враховуватиметься у повній мірі, що і є метою нашого дослідження.

Відмітимо, що у фаховій літературі присутні різні підходи щодо визначення терміну “нематеріальні активи”. Ми ж підтримуємо наукову позицію вчених та практиків, на думку котрих нематеріальні активи є придбаними підприємством за плату правами на

користування відповідними ресурсами, та перевагами, що дозволяють власникам здійснювати підприємницьку діяльність з метою отримання економічної вигоди.

Досить вдалою вважаємо класифікацію нематеріальних активів за такими категоріями: нематеріальні активи, пов'язані з ринком (активи, котрі найбільше використовуються у маркетингу, при просуванні товарів і послуг, і до котрих можна віднести: торгові марки, фірмові імена); нематеріальні активи, пов'язані із замовником, котрі утворюються у результаті взаємодії із партнерами (список клієнтів, невиконаних замовлень); нематеріальні активи, що є авторськими правами; нематеріальні активи, пов'язані із контрактом, котрі репрезентують вартість прав, що впливають з контракту (франшиза, ліцензії, дозвільні документи); нематеріальні активи, пов'язані з інноваціями, технічним прогресом: (запатентовані технології та секрети виробництва, ноу-хау); гудвіл.

Вчені, дискутуючи з приводу сутності поняття управління нематеріальними активами подають різні за редакцією визначення, проте усі однозначно стверджують що управління даним видом активів є діяльністю, котра передбачає здійснення комплексу заходів зі сторони відповідних органів на людей та економічні об'єкти і здійснюється з метою координації їх дій та отримання очікуваних результатів [1; 2; 3; 4; 5]. Узагальнивши окремі підходи до з'ясування сутності управління нематеріальними активами суб'єктів підприємництва, вважаємо, що дане поняття доцільно визначити як процес розробки та ухвалення рішень з ідентифікації та оцінки ексклюзивних цінностей господарюючої одиниці, котрі, не володіючи фізичною формою, мають вартісну і грошову оцінку та спрямовані на зростання вартості компанії і набуття нею стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Варто враховувати, що формування комплексу заходів щодо управління нематеріальними активами передбачає розробку управлінських рішень для кожної із складових нематеріальних активів, оскільки такі активи як патенти, ліцензії, авторське право тощо, може придбати підприємство або створити власними силами за рахунок вкладення коштів за досить короткий термін, але є й такі активи, котрі, потребують значно більше коштів, часу.

Управлінська діяльність, спрямована на покращення кінцевих фінансових результатів функціонування суб'єктів підприємництва на практиці реалізується через застосування певного управлінського механізму, що і визначає необхідність системи управління нематеріальними активами суб'єктів підприємництва, котра, у свою чергу передбачає наявність таких складових як: операційний менеджмент, маркетинг, фінансовий менеджмент, інноваційний менеджмент. Відмітимо, що кожній з цих підсистем управління притаманні свої особливі принципи, методи управління,

організаційні форми, норми і нормативи та спеціальні функції, спрямовані на досягнення цілей, як у середині кожної управлінської системи, так і загальних корпоративних цілей, та, разом з тим, вони (вказані підсистеми) ефективно взаємодіють між собою. Зауважимо, що за наявності саме таких елементів системи управління нематеріальними активами, потенціал даного виду ресурсів буде реалізовано у повній мірі, забезпечуватиметься реалізація поставлених власниками таких завдань, як: досягнення стабільних темпів нарощування фінансових ресурсів, виявлення та використання у повній мірі довготривалих конкурентних переваг підприємства, отримання стабільного додаткового доходу.

Таким чином, на основі проведеного дослідження, можемо зробити висновок, що правильне розуміння сутності поняття “управління нематеріальними активами” на практиці сприятиме не лише підвищенню ринкової вартості усіх активів підприємства та покращенню якості продукції, її конкурентоспроможності, але й виходу на нові ринки збуту, покращенню ділової репутації, закріпленню на ринку успішного бренду.

Перелік джерел літератури

1. Балабанова Л. В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід: [монографія]. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Тугана-Барановського, 2006. – 294 с.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал [пер. з англ. под. ред. Л. Н. Ковалик] – СПб, Питер, 2001. – 288 с.
3. Гуськов В. О роли нематериальных активов / В. Гуськов. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.renessans.kz/index.php?newsid=22>
4. Ліманські А. Проблеми управління інтелектуальним капіталом підприємства / А. Ліманські // Вісник Хмельницького національного університету, 2009. – № 5. – Т. 3. – С. 256 – 261.
5. Мельничук Л. Ю. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Мельничук Любов Юріївна. – О.: ОДЕУ, 2010. – 224 с.